

Малешко Аліна
студентка,
Львівський торговельно-економічний університет
(науковий керівник: к.е.н., доцент Бойко Р.В.)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

Розрахунки між підприємствами й організаціями – один із необхідних складників розширеного відтворення. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми у грошову і навпаки. Розрахунки ґрунтуються на економічній базі кругообігу коштів у процесі виробництва і є суспільним визнанням того, що підприємство виконало свої зобов'язання й намічені цілі.

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи товари, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Таким чином, протягом періоду від моменту відвантаження товарів до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

У ринкових умовах господарювання наявність на підприємстві значних розмірів дебіторської чи кредиторської заборгованості по різному впливає на стан підприємства. Надмірна дебіторська заборгованість знижує ліквідність його активів, негативно впливає на його платоспроможність, а також відволікає зайві грошові кошти. Так за товари, які надані покупцю з відстрочкою платежу, підприємство-продавець після закінчення звітного періоду має сплатити державні податки, заробітну плату працівникам, розрахуватись за орендну плату, матеріали тощо. Якщо оплата за надані товари вчасно не надійшла, підприємство вимушене перетворювати власні високоліквідні активи у грошові кошти з метою здійснення розрахунків щодо зобов'язань та запобігання банкрутства. В свою чергу перевищення норм кредиторської заборгованості має прямий вплив на стан підприємства, оскільки свідчить про його неплатоспроможність.

Принципи формування в обліку інформації про дебіторську заборгованість та вимоги щодо її розкриття у фінансовій звітності визначено у Положенні стандарті бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”. Усі інші нормативні акти Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку стосовно дебіторської заборгованості діють у частині, яка не суперечить цьому стандарту.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість - це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату. Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1].

У більшості випадків можна визначити два головних види дебіторської заборгованості: товарну і нетоварну. Операції називаються товарними, якщо мова йде про оплату товарів. Тобто товарна дебіторська заборгованість виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства, яке може передбачити продаж товарів.

Розрахунки з покупцями та замовниками відносяться до товарних у відповідності до визначення. Покупці - це фізичні або юридичні особи, які купують товари. Замовники - це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору.

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Наявність дебіторської заборгованості, а тим більше її зростання ведуть до виникнення потреби в додаткових джерелах засобів, погіршують фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже не вигідною.

Таким чином, внаслідок господарських відносин між сторонами виникають певні права і зобов'язання. З однієї сторони: в складі господарських засобів виникає актив (тому, що існує ймовірність отримання майбутніх вигод)

у вигляді дебіторської заборгованості, а з іншої - зобов'язання погасити усю заборгованість перед кредитором.

Стандарт бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання” визначає порядок формування та відображення в звітності інформації про зобов'язання [2]. Зобов'язання - це борги підприємства, які виникають, головним чином, через придбання товарів в кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування. Зобов'язання - це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій, погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють в собі економічну вигоду.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Погашення зобов'язань може здійснювались шляхом перерахування грошових коштів кредитором (власні і залучені) чи продажу активів.

Зобов'язання виникають при:

- придбанні запасів, нематеріальних активів, необоротних активів та інше;
- при нарахуванні витрат (послуги, заробітна плата, нарахування на заробітну плату);
- при визнанні (нарахуванні) податків, платежів, зборів (податки перед бюджетом і різними фондами);
- інші випадки.

Відповідно до Положення стандарту бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання” зобов'язання оцінюються за теперішньою вартістю – довгострокові зобов'язання та сумою погашення - поточні зобов'язання.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів, яка як очікується буде потрібна для погашення зобов'язань у процесі звичайної діяльності.

Сума погашення – сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності.

Поточна дебіторська чи кредиторську заборгованість утворюється внаслідок проведення товарних операцій. Суб'єктами кредиторської заборгованості за товарними операціями є постачальники та підрядники. Постачальники - це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей, що надають послуги, виконують роботи. Підрядники - це спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на будівництво.

Загальною характерною рисою розрахунків за товарними операціями є об'єкт (тобто призначення) цих розрахунків – виконання зобов'язань за товари, роботи, послуги. Тому економічний зміст розрахунків за товари слід розглядати у взаємозв'язку з поняттям товарних операцій.

Література:

1. Положення стандарт бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Положення стандарт бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання”: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

Малярник Роман
ст. гр. ЕЕПм-11,
Тернопільський національний економічний університет
(науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри економіки підприємств і
корпорацій Шумейко О. Т.)

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ЇХ ВПЛИВ НА ПІДПРИЄМСТВО

Успіх будь якої організації залежить від її взаємодії із зовнішнім середовищем. Варто зауважити, що ефективне виконання управлінських функцій – прямо залежить від розуміння дії зовнішніх факторів.